

Vít NEZNAL CO JE TO DIVADLO?

(„Mediální“ tradice české teorie divadla v kontextu dichotomie umění-skutečnost)

Disertační práce
AMU Divadelní fakulta
Dramatická umění (Teorie a praxe divadelní tvorby)

Zkoumání média/mediálnosti je dnes velmi aktuální pole bádání, a to nejen na poli humanitních věd, neboť do hry takto vstupuje i technologie a v jiném rámci se pak ukazuje například i elementární dichotomie zprostředkovanosti a nezprostředkovanosti. Avšak význam práce Víta Neznala nespočívá v tom, že se obrací k výzkumu mediálnosti divadla proto, aby byl akademicky *up to date*, nýbrž proto, že chce ukázat potřebnost této perspektivy, má-li se teorie divadla rozvíjet v širším kontextu a současně v návaznosti na silnou tradici české teatrologie a na její dnešní stav, tedy od Zicha přes Mukařovského až k Jaroslavu Etlíkovi. Myslím, že tento záměr se autorovi podařilo splnit i proto, že jeho práce reflektuje jak současnou teorii, tak i současnou divadelní praxi, což sice vypadá jako samozřejmost, avšak nikoli vždy je toto spojení obou hledisek tak vyvážené a promyšlené, jak je tomu v případě Víta Neznala.

Předností je rovněž komplexnost celé práce a její struktury. Nejen tím, že určitým těžištěm je divadlo jako syntéza, ale tím, že kolega Neznal probírá různé roviny a jejich vzájemné vztahy – počínaje zcela obecnou a dramatická umění přesahující rovinu nezáznamovosti přes fenomén herce a vztah divák-herce až k (opět přesahující) rovině performativity. Postupuje vzájemným vymezováním, jímž stále jemněji diferencuje a kontrastuje tak, aby se postupně odhalila specifičnost (nezáznamovosti, divácké účasti, formy komunikace, materiálnost představení a obecně „sémiotičnost) divadla. Právě toto postupné odhalování specifičnosti pak Vítu Neznalovi umožňuje doložit základní tezi celé práce o nezrušitelnosti dichotomie umění a skutečnosti, v níž nejde o protiklad, nýbrž spíše o jistou komplementaritu.

Práce je diskrétně a poučeně polemická. Vít Neznal chce ukázat, jak je jedinečnost bezprostředního kontaktu herce a diváka, v níž spočívá specifičnost divadelního představení tehdy, když by se tato forma komunikace měla chápat jen jako „podpůrná“. Velmi přesvědčivě naopak dokládá (jak v rovině teorie, tak odkazem k praxi) neredukovatelnost spoluúčasti diváka, což formuluje ještě silněji: médium divadla je podmíněno divákem (s. 47), vzniká n a základě kontaktu mezi hrajícím hercem a vnímajícím divákem. To znamená: porozumění divadlu není možné omezovat na sémiotiku. A takto lze potom lépe vystihnout i „performativitu“ divadelního aktu, přesahující záznamovost. Vít Neznal tuto úvahu opírá o srovnání s výtvarným uměním, v němž performance requalifikují povahu média a kladou důraz na událostní charakter díla. To by sice bylo možné snadno spojit s divadelním představením, avšak Vít Neznal, jenž se zde opět dovolává tradice českého strukturalismu, se zaměřuje na událostní charakter díla pouze potud, pokud je takto možné lépe profilovat *syntetičnost* vlastní divadlu: vzájemnou souhru sémiotična, mediálnosti, materiálnosti a estetičnosti, tedy komplementaritu principu ontologického a principu noetického (a takto připomenout i Mukařovského „nezáměrnost“). Jinak lépe a stručněji řečeno: „divadlo je sice zakořeněné v životě, nicméně mediálně je z něj automaticky a nezvratně vytržené (s. 80). Jeho médiem je velmi jedinečný „meziprosťor“ mezi sémiotickou a mimosémiotickou rovinou, v němž intenzifikace života je integrována v médiu divadelního aktu.

Práce Víta Neznala je pozoruhodná nejen precizním rozvíjením argumentu z různých odlišujících perspektiv, ale i svým přesahem: soustředění na divadlo a jeho specifickou mediálnost profiluje originálním způsobem sám obecný fenomén média, střízlivě přistupuje k „performativnímu obratu“ v teorii i praxi a zejména jinak, protože komplexněji vykládá vztah umění-skutečnost. Autor se velmi dobře orientuje v příslušné

literatuře a tam, kde je třeba, zaujímá k ní kritickou distanci. Své téma profiluje často velmi jemnými diferencemi, ale vždy přesvědčivě.

Práci hodnotím jako výbornou a navrhuji k obhajobě.

Miroslav Petříček
Ústav filosofie a religionistiky FF UK
Centrum audiovizuálních studií FAMU

15. září 2017